

LETO
3JESENICE-
FUŽINE

TOVARNIŠKI

VESTNIK

KRAJSKE
INDUSTRIJSKE
DRUŽBE

Dajmo prostora pomladi

O svetovni gospodarski krizi smo svoj čas po vsem svetu veliko pisali in govorili. Če kdo že ni imel drugega dela, se je vsedel in napisal sestavek ali govor ali razpravo o gospodarski krizi. O krizi so govorili gospodarstveniki in pesniki, finančniki in dušebrižniki, delodajalci in delojemalci, samostojni in odvisni, pridni in leni, sposobni in nesposobni. O svetovni gospodarski krizi so razpravljali po društvih in ustanovah, po predavalnicah in prižnicah, po sestankih in sejah, v gostilnah, na cestah in povsod tam, kjer je bil poleg tistega, ki je govoril, le še eden, da je hotel poslušati.

V kolikor je bilo to vsestransko in splošno govorjenje o krizi študiranje stvari same in tako v posredno pomoč, je bilo dobro in koristno. Pa tudi drugi del javnosti, ki je o krizi govoril, je prišel na svoj račun, četudi je samo ugotavljal dejstva, kakor bi na primer v ponedeljek kričal in oznanjal na ves glas, da je poodneljeek..., kajti človeku je nekam prijetno, če more govoriti o slabem, če se more zgražati nad krizo.

No, pa smo mimo najhujšega prišli nekako pred leti. Nekaj več ljudi je dobilo delo in kruh, posojilnice zopet sprejemajo in vračajo denar, ljudje po malem zopet zaupajo in investirajo in tako vse nekam na boljše izgleda. Seveda pa ne smemo pozabiti na tradicijo krize, ki se ponavlja. To nam je znano iz dobe govorjenja o krizi. To so nam izračunali, da bi med ljudstvom ne bilo preveč zaupanja in optimizma, kajti kriza se bi potem silno težko ponovila in bi učenjaki, ki so to ugotovili, trpeli na ugledu.

*

Ako pa iz teh gornjih površnih ugotovitev preživete teže pogledamo globlje med ljudi na zemlji, moremo ugotoviti, da se oblaki še niso razpršili in da leži nad nami, med nami in v nas neko težko ozračje, ki uničuje dobro voljo in razjeda srčno in optimistično stremljenje človeka, da je nekaj tu, kar krčevito brani, da bi ljudstvo na bogati zemlji moglo zaživeti v krasen, sončni dan, ki v stvarstvu obstoja. Nekaj je tu, ki hoče, da bo človek vedno slabo razporejen, da bo sovražil, da bo zmerjal, da bo zavzemal stališča proti in zopet proti sočloveku, da bo ne-

zadovoljen, da bo zagrenjen. To vzdušljivo ozračje, ki zastira sonce, to je duhovna kriza, kriza pojmov in mišljenj, izhodišče vseh ostalih kriz in vsega slabega.

Poglejmo ven v široko javnost in prisluhnimo kot opazovalci samo trenutek, kaj bomo videli in slišali.

Ako čitamo tiskano besedo, ki danes dnevno preplavlja svet, najdemo sama stališča in med stališči meje in za mejami nerazporejenosti do drugega stališča, če že ne sejanje sovraštva in zmerjanje. Stališča so tu, da so potem mogoča nasprotstva. Kar smatra ena struja za vest-

nost in poslušnost, zmerja druga kot hlapčevstvo, kjer eden na prvi strani povečuje ljubezen do bližnjega, se na drugi strani zaleti v človeka in piše o gnojnicah, kjer zopet nekdo na tretji strani lista skoro joka o pomenu ljubezni med ljudmi, nadaljuje na četrti strani poglavje o iztrebljenju vsakega nasprotnika, kjer morda še v prvem stavku hlinimo krščansko ljubezen do bližnjega, v drugem stavku že zmerjamo in mu napovedujemo večni boj. Če zasledimo kje še tako nežen in slinast sestavek o morali in vrlinah, pa moramo takoj v nadaljevanju čitanja najti najgrše zmerjanje sozemljana

Vesele
velikonočne
praznike!

iz tabora drugega stališča. Vsevprek se obdelava v pisani besedi. Rdeči bele, beli rdeče, zeleni črne, črni plave, oni z desne na levo, z leve na desno, ta os proti oni osi, ona proti tej. Vsi nekam v imenu pravice in resnice. V imenu pravice in resnice hujskamo, napadamo, opravljamo, zmerjamo, vsi iz svojega stališča, vsi, eni manj, drugi več, izjeme so žal vedno bolj redke. Pa je potem podpisan kot urednik lista črnec ali belec. German ali Slovan ali Roman, ali Anglosas, ali framazon ali katoličan, ali komunist ali kaplan ali tudi urednik Tov. vestnika. Poglejmo samo liste v najožjem krogu, če na prvi strani kdo še tako solzi o ljubezni in molitvi za sovražnika, na drugi strani lahko najdemo tudi primer o iztekanju gnojnice in najgrši napad na sočloveka. Vsi smo se navzeli te silne splošnosti sovražnja in stališč. In potem naj iz tega rase lepo in dobro.

Če vržemo pisana stališča stran in odpremo radio, kaj slišimo? Zopet stališča, zopet tabore, zopet napadanja. Ta os ono os, to stališče ono stališče, ta fronta ono fronto. Tu napada Slovak Čeha, Ukrajinec pomaga, Čeh vrača. Koliko mrtvih in koliko v čeva ranjenih za svete ideje, koliko z nožem razparanih za stališča. Kar eden poveljuje kot svetost, drugi napada kot norost. In potem naj bi kdo pričakoval, da bo iz tega raslo lepo in dobro.

Stališča so tudi po mnogih naših organizacijah. Čistilca čevljev v Ljubljani sem nedavno vprašal, če bo kaj volil in če je kje organiziran. Dolgo nič, potem pa, ko je le našel, da nisem eden izmed tistih, ki bi človeka sovražil in preganjal, če ni volil, je odvrnil da ne in rekel: »Jaz ne bom volil in tudi v kakem društvu ali organizaciji nisem, kajti društva in organizacije se mi zdijo nekaj, kar združijo gotove ljudi in jim kar določi, koga morajo sovražiti. Če sem v društvu, moram sovražiti in napadati tistega, ki ni v tem društvu, nego v kakem drugem, tako pa imam mir in lahko imam vsakega rad.« Ker sem si mislil, da je nekam marksistično zagrenjen, sem ga dalje vprašal, če bi morda volil socialistično listo, če bi bila. »Tudi ne, jaz se najbolj bojim marksističnih kapitalistov. Služil sem pri nekem rdečem poborniku. Istočasno, ko je tisti moj gospodar hodil po shodih naokoli in rjul, kako se mora postopati s poslji in kako se mora uvesti 8 urni delavnik, sem mu moral jaz doma garati po 14 do 16 ur lačen in umazan. Umrli je ta človek potem v mukah, toda, kaj imam jaz od tega, če je on v mukah umrl, jaz sem potreboval denar in lepše življenje, njegove muke pa me ne zanimajo. Jaz ne maram nobenih organizacij, da bi mi dopovedovali, koga moram napadati in sovražiti...« Tako mi je ta na tleh sedeči mož s svojimi odgovori zaprl sapo. Ali ni izrekel mnogo resnice? Tudi v društvih velikokrat rjovemo proti nasprotnim društvom, ti proti onim oni proti tem. Ali ni mnogokrat primer, da se začnejo celo otroci iz enega in drugega društva med seboj zmerjati in sovražiti, ko še ne poznajo nič drugega, kot razliko znakov, ki jih nosijo. Ali ni res, da se ljudje, eni in drugi, nekam prisilno sovražijo. Če sedete v vlaku poleg človeka, nimate vzro-

ka, da bi ga sovražili. Ko pa vidite znak, ki je drugačen kot vaš, sta že skupaj. Tako nekako s pomočjo znakov se omogoča točnejše sovrašstvo in nasprotna stališča. Kadar se take organizacije merijo v volitvah, je sovrašstvo v cvetju. Volil, ne volil, napadi, gnojnice, izdajalec, izkoreninjenec, mevža in druge take lepe besede po najlensih naukih, da bodo mogli čitati tudi otroci, ki so vzgoje v psovanju potrebni. In iz vsega tega naj rase samo lepo in dobro.

Veliko danes tudi govorimo o materialnem pomanjkanju, pritožujemo se nad bedo, govorimo kako je bodočnost negotova, kako vse samo propada. Zlezemo nekam za mizo, se lepo obrijemo, popijemo malo slivovke in napišemo, ne oziraje se na to, če kaj razumemo ali ne, napišemo, da je vse slabo in da vse propada, da sploh ni izgledov, da je slabo temu in onemu in vsem in da so na svetu velikanske krivice. Vse to menda zato, da bodo ljudje dobro razpoloženi, da bo mladina s ponosom in z voljo šla na delo, ker ima tako sijajne izgleds. Vse, kakor da bi bil naš namen sejati nezadovoljstvo, kajti od nezadovoljstva in od hujskarije med ljudmi nekateri tudi lepo živijo. Zakaj tako malo hvaležnosti, zakaj toliko črnoglednosti? Ne lažimo samim sebi. Ni res, da bi bilo danes slabše kot je bilo kdaj prej. Res je, da je mnogo boljše. Ali je to sploh treba omenjati. Svet stalno napreduje in vedno je na zemlji boljše, če le mi sedaj z našo črnoglednostjo in z našo duhovno krizo napredka ne bomo zavrli. Stomilijoni sužnjev so bili nekdanj, da so jih gospodarji z bikovkami tepili, danes je takih primerov sto milijonov manj. — Bolezni so morale v epidemijah, danes vsaj stokrat manj. Mase so od lakote umirale, danes vsaj tisočkrat manj, ljudje so v blatu stanovali, nagi hodili in v nemarnosti umirali, danes vsaj tisočkrat manj. Živel so iz dneva v dan, odvisni in mali. Danes je v tem pogledu, če ne vse, pa vsaj 1000 krat zmanjšano gorje. Navezani so bili na najožji kraj, svet jim je bil v svojih lepotah zaprt in nepoznan. Kaj, ali nič ne pomenijo socialna zavarovanja za bolezen, za starost, za nesrečo, ali nič ne pomenijo zaščite, nič higienska stanovanja, prometne zveze, ali nič lični in lastni domovi, katerih je deležno vedno več ljudi, ali nič udobna ureditev po domovih, ali nič ugodnost radia, ko lahko z obratom na gumb poslušamo v kuhinji važno predavanje ali najlepšo godbo, ali nič krasne knjige, umetnost, lepota, ali ni nič brezposelno zavarovanje in tisoče ugodnosti, ki jih naši predniki niso poznali. Človek, ne zanikaj napredka, ne bodi napihnen in ne bodi nehvaležen. Jasno je, da še ni povsod in za vse enako, kakor tudi niso enaki ljudje in da je treba še napredovati, toda priznaj, da je mnogo bolje in da so obupni primeri vedno redkejši, da je krivic na življenjih vedno manj in da bo bodočnost še lepša. Ne jadikujmo tako tjavendan, ker ustvarjamo s tem črnoglednost sami od sebe. Zakaj zagreniti ljudem pogled na bodočnost, zakaj nehvaležno in drugače slikati kot je. Samo na Jesenice pogledjmo in videli bomo, kako

velika razlika v dobro je bila tu dosežena samo tekom 40 let. Napredovali smo in napredujemo na zemlji vsak dan. Če kje zastajamo, ne zastaja se ves svet. Katastrofe se ni bati druge, kot pa tiste, ki bi prišla in je že prišla na naši miselnosti na duhovni krizi, ko nam je radi stališč gospodarstvo izšlo iz rok.

Vprašajmo se, kako navedena dejstva stališč, sovražnosti, nezadovoljstva in večnega jadikovanja vzgajajo mladino, kako srčnost in kako moralno osnovo dajejo za dancs in za bodočnost. Ali imamo za mladino samo tak svet, ali je to nerganje tisto, za katerega se naj mladina navdušuje. Ko sem pred leti vprašal Francoza, zakaj pri njih število rojstev tako pada in sem se nekako domisljavo obregnil ob tem francoskem grehu, mi je odgovoril, da mi ne zameri, če stvari ne razumem. Rekel je: »Pri vas potemtakem ne ljubite in spoštujete niti otrok niti mater. Nimate pravice dolžiti niti francoskega naroda, še manj pa francoskih mater, ki so dale dva milijona otrok, najboljših sinov, da so bili zaklani na frontah. Ali mislite vi, da so bile to vžigalice, ali mislite, da ni bilo to za francoske matere nič. Nikar se potem ne čudite, da tisti, ki otroke vzgaja, jih ljubi, noče vzgajati ljudi za pod nož. Dajte materam to gotovost, če ste tako brihtni, pa bo otrok kot mravelj...« Morda je danes ta Francoz že spremenil svoje mnenje, toda v pogledu dolžnosti, da moramo mladini ustvariti mirno, varno in veselo bodočnost, je imel prav.

O tej krizi miselnosti in duha mi vsi skupaj premalo govorimo. O gospodarski krizi, to pač, toda ta je hujša, ker na krizi duha in prave orientacije zacimijo gospodarske depresije. Kaj pa je bila svetovna gospodarska kriza drugega kot kriza na taki sovražnostni, nezaupljivi in jadikovalni misli. Na vsakem oglu sama stališča, sama sovražnost, potem pa se čudimo, če mladina ne gre smejočega lica in z optimizmom na obrazu na novo delo. Mladina se tako že takoj od začetka uči sovražnosti, nehvaležnosti, nezaupanja, napadanja, opravljanja, nezadovoljstva, črnoglednosti in tako zgrabi za negativni clement — komunizem. Mladina raje gleda štrajke, raje posluša in čita o napadih na soljudi in se pase v idejah, da bo prišlo do tega, ko bo pridnim in delavnim vzeto, da bodo tudi drugi kaj dobili. Negativni elementi žanjejo le v nezadovoljstvu, zato moramo delati na tem, da se to opravljivo ozračje razpodi, da vstane nov dan, ljubezen do dela, zaupanje, vedrost in optimizem, kajti le tako bomo napredovali in ustvarili trdnjše tla za obstanek. Bil sem v kinu Baťa v Zlinu. — 2000 mladine je gledalo revije ponosnega dela, potem pa je dnevnik pokazal še sliko nekih demonstracij in štrajkov, ki so bili takrat v Franciji. Slika je kazala, kako so neki ljudje trgali plotove in topli druge ljudi po glavah, vmes pa so se rezali. Batova mladina je z gnusom gledala ta prizor, kajti v njej je živel lepše prepričanje, prepričanje, da si le z delom ustvarjamo boljši obstanek. Danes so tudi

H. Fischer, obratovodja, Javornik I.:

Sistemi valjarn in njihov razvoj

Uvod

Kovine obdelujemo na ta način, da jih tekoče vlivamo v kalupe, ali pa jim v hladnem, oziroma žarečem stanju z uporabo zunanjih sil, n. pr. s kovanjem, damo zahtevane oblike.

Čeprav lahko obdelujemo železo na vse navedene načine, vendar njegova mnogostranska uporaba ne sega daleč v preteklost. Ker je bilo pridobivanje železa težavno, so ga, če je bilo le mogoče, nadomeščali s cenejšimi snovmi, predvsem s kamenjem in lesom.

Šele izumi Bessemera, Thomasa in Martina so omogočili pridobivati jeklo in železo poceni in v poljubnih množinah. Vendar tudi ti izumi ne bi dosegli svojega današnjega pomena, če ne bi uspelo zgraditi strojnih naprav, ki ogromne množine železa sproti predelajo in mu tako dajo oblike, kakršne rabimo v vsakdanji uporabi.

Takšne strojne naprave z njihovimi pripadajočimi deli imenujemo valjarne. Skoraj vso raznovrstno oblikovano železo, kakršno dobimo danes na trgu, je bilo predelano v valjarnah.

Valjarna

a) V splošnem:

Ime valjarna označuje vso napravo (zgradbo in stroje) ali pa samo stroj, čigar bistveni deli so valjača telesa, kratko imenovana valji, ki imajo običajno vzporedne osi. Dva valja, ki delujeta skupno, se vrtita vedno v nasprotno smer in s tem vlečeta medse železo, ki ga hočemo oblikovati ter ga tako stiskata, podaljšujeta in širita ali pa samo gladita. Razlikujemo gladke valje (z gladko valjasto površino) in kalibrirane valje (z zarezi v površini, tako zvanimi kalibri). Prve uporabljamo predvsem za izdelovanje pločevine, oklopnih plošč in trakastega železa; druge pa za izdelovanje paličastega železa.

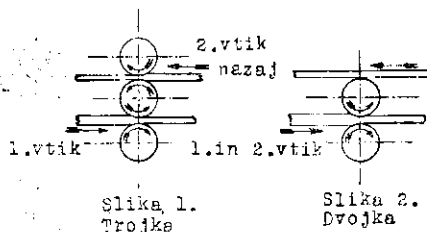
Trenje, ki se pojavlja med valji in železom, ki ga valjamo, omogoča valjem, da ga zgrabijo in vzamejo s seboj. Pritisk zmanjšuje presek; s tem se dolžina valjanega telesa podaljšuje. Da dobi železo zahtevano končno obliko, mora v žarečem stanju ponovno skozi valje; pri tem zmanjšujemo pri valjanju pločevine postopoma medsebojno oddaljenost valjev; pri valjanju paličastega železa pa komad po vsakem prehodu (vtik = Stich) vtaknemo v manjši kaliber.

Napravo z dvema valji imenujemo dvojko (Duo), s tremi valji trojko (Trio), napravo s štirimi valji pa dvojno dvojko (Doppelduo). Pri trojki vtaknemo prvič med spodnjim in srednjim valjem, drugič pa zadaj med srednjim in zgornjim valjem. (Slika 1.)

Pri dvojki, ki se vrti stalno v isto smer, moramo kos, ki ga valjamo, po vsakem vtiku dvigniti preko zgornjega valja, da lahko izvedemo naslednji vtik. (Dvojka s prevzdigovanjem, slika 2.)

Nespretno bi bilo, če bi morali težke komade, kakor ingote in debelo pločevino, prevzdigovati preko zgornjega valja. V takšnih primerih rajši po vsakem vtiku spremenimo smer vrtenja valjev. (Reverzorna dvojka, slika 3.)

Dvojno dvojko uporabljamo predvsem za valjanje trakastega železa, ki ga lahko izdelujemo, kakršen je pač premer valjev, celo do širine 600 mm. Komad, ki ga hočemo izvaljati, vtaknemo v spodnjo dvojko, nakar ga s pomočjo vodil vodimo v zgornjo dvojko. (Slika 4.)

b) Valjčna proga:

Valji ležijo v valjčnih stojalih; dvoje stojal je povezanih v valjčno ogrodje. Več ogradij skupaj, ki stojijo običajno drugo zraven drugega, tvorijo valjčno progo. Pogonski stroj goni valjčno progo neposredno ali pa s prenosom preko vrvi, jermena ali zobčastih koles.

Pri običajnih trio progah prenaša glavna spojka »b« gonilno silo zamašnjakove osi »a« na progo. Prva polovica glavne spojke je pritrjena na koncu zamašnjakove osi, druga polovica pa je zvezana potom sklopke (Muffe) z glavnim vretenom »c«. Navadno je glavno vreteno na drugem koncu sklopljeno potom glavne sklopke s srednjim grebenjakom (Kammwalze) prenosnega ogrodja »g«. Slika 5. nam predloži napravo, pri kateri stoji prenosno ogrodje šele na drugem mestu in dobiva tako svoj pogon preko srednjega valja valjčnega ogrodja »h«. Srednji grebenjak prenaša vrtenje na

zgornji in spodnji grebenjak, ki se radi tega vrtita v nasprotno smer. Vsi pa prenašajo vrtenje naprej preko vreten »e« in sklopk »f« na valje.

Ogrodja »g« in »h« so pritrjena na podložne plošče »i« s pomočjo vijakov ali klinov.

c) Valji:

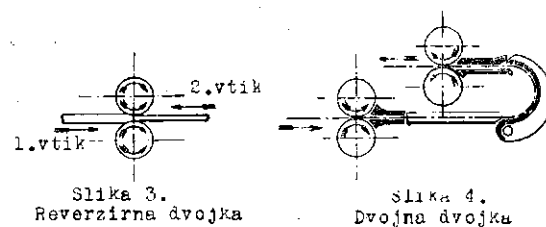
1. Dimenzije valjev.

Na valju samem razlikujemo tri dele, in sicer: srednji delovni del (Ballen), dva čepa, na katerih leži valj v ogrodju, in sklopno deteljico. (Slika 6.)

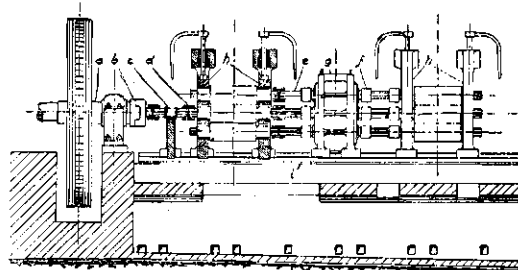
Idealni premer kalibriranih valjev določa medsebojna razdalja dveh valjevih središčnih osi in je podlaga za izračunavanje ostalih dimenzij. Delovna dolžina valja L je odvisna od premera valja in od delovnega pritiska.

Navadno vzamemo, da je $\frac{L}{D} = 2,4$ do 2,7, pri manj globokih kalibrih po 2,9 do 3,2.

d) Material za izdelovanje valjev:

Ker zahtevamo od valjev v obratu različna svojstva, uporabljamo tudi za njihovo izdelovanje različen material, kakor lito železo, jekleno litino in kovno jeklo.

Slika 5

Pri valjih iz litega železa razlikujemo mehke, polutrdne in trde valje.

Valji z globoko zarezanimi kalibri, kakor končni valji za težke profile in paličasto železo so mehki. Material za mehke valje je žilavo sivo lito železo, ki se uliva v šablonirane kalupe z izbočenimi kalibri.

Slika 6

Polutrdne valje uporabljamo za valjanje srednjih in lahkih profilov in trgovskega železa. Globina urezanih kalibrov ne sme biti večja kakor zunanji trdi sloj valja. Material polutrdnih valjev je zmes belega in sivca litega železa, ki se uliva v železne kokile, pri katerih je notranja

Francozi opustili tisto skakanje po ulicah in šli nazaj na delo, ruski boljševiki pa so poklali skoro vse ideologe komunizma in prehajajo nazaj na privatno lastnino in na nacionalno Rusijo, štrajkanje in skakanje po ulicah pa je prepovedano pod smrtno kaznijo. Sile razmer so jim odprle oči.

Dajmo prostora pomladi tudi mi, preženimo vzdušje sovražno miselnosti. Dajmo prostora srčnosti in optimizmu. Cenimo kar imamo in pojdemo z zaupanjem na delo. Ustvarjali bomo, gradili in

ustvarili boljše le z delom. Pred nami je tako veliko dela, ki čaka srčnih ljudi, ki čaka delovnih armad. Iščimo, pomagajmo, zaupajmo. Vsi, prav vsi in na vseh področjih.

Velika noč je krasen simbol zmage luči nad temo, življenja nad smrtjo, optimizma nad obupom. Ko praznuje katoliška cerkev ta najlepši praznik, ki pade tudi v lepe dni pomladi, se dvignimo tudi mi iz mrakov k srčnosti, k ljubezni, k lepoti in k optimizmu in dan pred nami bo jasen.

A. Ku h a r.

stena premazana z dva do pet mm debelim slojem ilovice. (Kokilni liv.)

Trde valje uporabljamo kot polirne valje za trakasto železo, žico, paličasto železo in pločevino. Pri njihovi izdelavi ulivamo melirano železo v kokile, ki imajo gole ali pa samo malo premazane stene. Vendar se peči tudi tukaj ulivajo v pešene kalupe.

Uporabljamo še:

Jekleno litino za izdelovanje bločnih valjev in predvaljev težkih profilov in kovno jeklo za izdelovanje valjev z globoko vrezanimi kalibri, ki so zelo obremenjeni.

Z ozirom na velikost valjev lahko delimo valjčne proge takole:

1. Proge za žico . . . 220 do 280 mm Φ
2. Lahke proge . . . 250 do 350 mm Φ
3. Srednje proge . . . 350 do 500 mm Φ
4. Proge za paličasto železo 500 do 650 mm Φ
5. Težke proge . . . 600 do 900 mm Φ

6. Bločne proge . . . 850 do 1200 mm Φ
7. Pločevinaste proge:

- a) proge za fino pločevino 550 do 750 mm Φ ,
- b) proge za srednjo pločevino 650 do 850 mm Φ ,
- c) proge za debelo pločevino in oklopne plošče 850 do 1450 mm Φ .
- e) Valjarniške naprave:

Splošen razpored valjarn je odvisen od mnogih pogojev. Vodilna zamisel mora vedno biti: material vstopa na enem koncu v zgradbo in se po vrstnem redu pomika od stroja do stroja, od peči do peči tako, da na drugem koncu zapusti poslopje kot gotovo blago, pri tem pa eno delo ne sme ovirati drugega in se že narejena pot ne sme več ponavljati.

Poedine valjčne proge, kakor tudi vsi ostali deli naprave, morajo biti opremljeni z ustrežajočim številom dovolj močnih žerjavov.

Vrstni red, po katerem se material premika v tovarni, je sledeči: plavž, grodljevka - martinarna, talna peč in bločna proga. Od bločne proge gre material na pločevinske proge, k težkim profilnim progam ali pa k predprogam manjših gotovih prog. Pločevinastim progam in progam težkih profilov so priključene hladilne naprave in adjustaže. Predprogam gotovih prog pa sledijo v odgovarjajoči razdalji končna ogrođja, ki so nameščena v eni vrsti drugo zraven drugega ali pa, kakor gradijo danes pri velikih napravah, drugo za drugim v obliki kontinuiranih prog.

Pri vseh napravah mora biti dovolj prostora za morebitna razširjenja. Ker se zahtevajo vedno večje valjane dolžine, je osnovno pravilo, da se valja na vseh progah čim daljše komade s samo enkratnim segrevanjem.

(Dalje prihodnjič.)

VREDNOST NAŠEGA DELA — JAMSTVO ZA BODOČNOST!

Vsak napredek naše tvornice, vsaka investicija in vsako izboljšanje še tako neznatnega dela v naši tvornici nas mora vse razveseliti, kajti vse to pomeni jamstvo za bodočnost za delo in kruh. Omenili smo že hitri razvoj v tehniki proizvodnje, omenili moč novih proizvodnih metod, ki zmanjšujejo režijo in napravljajo podjetnost močno in v tem pravcu se giblje vsa svetovna delavnost. Če bi kaka delavnost zaostala na zastarelih delovnih metodah, če bi ne skrbela za izboljšanje dela, bi bila zapisana obstanku. Takih primerov je pred nami mnogo, največ pa vidimo na lastnem primeru.

Velike investicije, ki so bile pri naših železarnah izvršene v teku zadnjih let, niso samo preobrazile lica tvornice, nego so te nove zgradnje, ta nova postrojenja in ti novi kamini krasni, ponosni in močni temelji železarske delavnosti v naši Gorenjski. Mi vsi čutimo, da tako izvežbana delovna moč sama ne pomaga, in vidimo, kako se morajo tisoči slovenskih delavcev seliti za delom in kruhom v tujino. Treba je poleg te odlike naše delavnosti še močne podjetnosti, zato moremo biti na vsako novost in investicijo v naši tvornici resnično ponosni.

Ni pa samo važno, kako rastejo velika postrojenja, kako se s stroji ali oddelki izpolnjujejo posamezni obrati, važen je vsak najmanjši detajl, vsako izboljšanje še tako malega in postranskega dela v sestavi naše železarne. Pa ne samo delo, nego vse, kar delo pospešuje, kar ga veča in boljša, pa je to morda najmanjša zamisel sodelavca samega. Prav v tem pogledu z veseljem omenjamo sodelovanje od strani delavstva z nasveti za izboljšanje dela. Četudi ni vsak predlog izvedljiv, četudi ni takoj izvedljiv, četudi ni v celoti izvedljiv, kaže pa vendar napredno misel v vrstah tistih, ki so delu najbližje. Ti predlogi, četudi so jih dali nepodpisani in četudi niso prišli vidneje tako do izraza, ostanejo zamisel, ki bo prišla prav kdaj koli. Podjetnosti so v korist in predlagatelji imajo zasluge v vsaki taki zamisli.

Posebej je treba omeniti izboljšanja na licu mesta, kjer poteka delo. Tudi v tem imamo lepe primere sodelovanja od strani sodelavcev. Da, vsi smo za to tukaj, da delamo, da skupno delamo, da skupno izboljšujemo za skupne koristi. Samo malo zamisli je bilo treba in doma popravljamo drage kamne, ki jih potrebujejo izdelovalnice žice, samo mala zamisel in se je vrtanje kamnov skrajšalo od 4 šihrov na 4 ure, samo malo misli, da so se uporabili koristno odrezki raznih želez. Najnovejša naprava v ravnalcu za ploščato žico kaže zopet prizadevanje našega sodelavca — mojstra g. Kancjana in tudi uspeh. G. Kancjan ima v mislih še izpopolnitev vodil v strojih v hladni valjarni. Že zamisel pove, da bo to koristno. To so prav za prav mala dela, toda veliko takih podrobnosti jača naše delo in prav take podrobnosti so v delu in gospodarstvu podjetja zelo važne.

Pa tudi izvršitve, ki sama na sebi direktno ne pomenijo izboljšanja dela na prvi pogled, a so osnove za hitrejši in

Naše železarske delavnice

varnejši potek dela, služijo temu cilju. Poglejmo samo po tvornici in po naših železniških tirih. Zanimanje, ki je izboljšalo te prilike, je doseglo velik uspeh. Ne samo, da je po tvornici na vseh straneh opaziti lepšo sliko, nego je dosežen večji red, z redom hitrejšo delo in tudi varnejše delo. Naš železniški oddelek je pokazal, da se tudi v tako tesnih prilikah da doseči nekaj. Vsaka stvar je na svojem mestu, da z iskanjem ne tratimo časa, ki je v našem delu vračunan, vračunan tudi takrat, ko je neizrabljen. Na naših železniških progah vlada ličnost, vlada red, ki je v korist vsem obratom. Naše žile so zdrave.

Rekli bi morda še tam pred nekoliko leti, da red in čistota, jasnost in svetloba po delavnicah ne igrajo pomembne vloge. Danes tega ne bomo več rekli, kajti vsakemu je jasno, da na izvršitev dela vpliva tudi prostorna, čista in svetla delavnica. Res ne moremo iz zastarelih kovačnic in iz tesnega prostora ustvariti novega podjetja v vseh oddelkih naenkrat, toda kar je bilo storjeno v tem pogledu po obratih, kaže, da so lahko lepši tudi delovni prostori tam, kjer delo to dopušča. Naše delavnice so dobile svetlejša lica.

Vse to so na prvi pogled malenkosti, toda v svojem bistvu je važen vsak detalj dela in mi moramo delati na vsaki po-

drobnosti, ki izboljšuje delo. To je naša bodočnost. Za vsakega izmed sodelavcev je važno vse, kar učinkuje na pospešeno delo.

Naša zaposlitev je odvisna od prodaje. Vsako delo se proda tako kot je, drago ali ceneno. Če je surovina draga, če je rezijska draga, če je potem še delo drago, potem je izdelek drag in dragemu izdelku je trg zaprt. Kajti tu so podjetnosti, ki ceneje proizvajajo in te bodo delale, če mi ne bomo. Kje pa je potem še vzdrževanje ogromnega postrojenja in kje investicijska rezerva, ki mora biti tu pri vsakem zdravem podjetju, pri vsakem zdravem gospodarstvu.

Če kako podjetje odpušča, smo nekdanj mislili, da dela to za zabavo. Danes bliže razumemo in vemo, da pomenijo odpusti za tovarno prav tak udarec kot za prizadete delavce. Danes razumemo bistvo in zato bomo lažje sodelovali za vsakem, pa če še tako majhnem izboljšanju, da bomo zagotovili delo. Nikjer ni zapisano, da mora na Jesenicah delovati železarna, ker bi drugače kraj propadel, nikjer ni zapisano, da mora biti tu zaposlenih 4000 uslužbencev, nego to zapisujemo sproti sami z našim delom in to zapisuje sproti trg, ki kupuje naše delo.

Kvaliteta našega dela nam bo zavarovala bodočnost.

★ ★ ★

Za novo bolnico na Jesenicah

Prispevek KID 2,000.000 din

Gradnja nove bolnice Bratovske skladnice na Jesenicah se približuje ureničenju. Med delavstvom in podjetjem je bila v to svrhu sklenjena naslednja kolektivna pogodba.

Po razpisu pomočnika finančnega ministra, razglašenim v »Služb. novinah« z dne 16. avg. 1933., br. 185 (LVI) 855, takse prosto.

Kolektivna pogodba.

KID, katero zastopata gg. gen. dir. C. Noot in prokurist ing. Srečko Petrovič ter strokovne organizacije delavstva, zaposlenega v družbenih obratih na Jesenicah in Javorniku, in sicer: JSZ, katero zastopata Novak Tomaž, Smolej Tine; NSZ, katero zastopata Zupan Tine, Kralj Franc; SMRJ, katero zastopata Sušnik Jože, Gerdej Anton; ZZD, katero zastopata Ažman Franc, Markič Matej, so sklenili danes na osnovi § 209. zakona o obratih sledečo kolektivno pogodbo:

Čl. 1.

Ker bo Krajevna bratovska skladnica na Jesenicah, pri kateri ima delavstvo Kranjske industrijske družbe svoje zakonito zavarovanje za primer bolezni, pri gradnji svoje nove bolnice v znatni meri navezana na sredstva, ki se bodo morala zagotoviti z dolgoročnimi posojili, in ker bi amortizacija teh posojil, če bi njih vsota bila previsoka, neobhodno zahtevala, da ostane povišanje prispevka za bolniško zavarovanje od 7 do 8 %, ki je bilo sklenjeno na izredni krajevni skupščini dne 22. januarja 1939., še dolgo vrsto let v veljavi, se obvezuje Kranjska industrijska družba v svrhu skrajšanja amortizacijske dobe označenih posojil in s tem v svrhu skrajšanja dobe plačevanja povišanega prispevka, da bo pričnši s tekočim mesecem prispevala v sklad Krajevnih bratovskih skladnic za gradnjo nove bolnice izredni prispevek v znesku 200.000 din na mesec, do najvišjega skupnega zneska 2.000.000 din.

Čl. 2.

Izredni prispevek v smislu čl. 1. bo dopneval v plačilo obenem z rednim prispevkom za bolniško zavarovanje na podlagi vsakokratnega predpisa Krajevnih bratovskih skladnic na Jesenicah.

Čl. 3.

Če Kranjska industrijska družba te kolektivne pogodbe ne bo predčasno odpovedala, se zavezujejo podpisane strokovne organizacije, da delavstvo Kranjske industrijske družbe zaradi povišanega prispevka za bolniško zavarovanje ne bo uveljavljalo napram podjetju nikakršnih nadaljnjih zahtev.

Čl. 4.

To kolektivno pogodbo sme Kranjska industrijska družba predčasno odpovedati, t. j. še poprej, preden doseže vsota mesečnih izrednih prispevkov dva milijona dinarjev. Učinek odpovedi nastopi s koncem koledarskega meseca, v katerem bi odpoved bila podana. Odpoved je treba podati v priporočenem dopisu na naslov vseh ostalih podpisnic kolektivne pogodbe.

Čl. 5.

Ta kolektivna pogodba se podpiše v 5 izvornih izvodih. Vsaka stranka pogodnice dobi svoj izvirnik. Kranjska industrijska družba sporoči kolektivno pogodbo v prepisu na znanje Krajevnih bratovskih skladnic na Jesenicah, Glavni bratovski skladnici v Ljubljani in rudarskemu glavarstvu v Ljubljani, a v svrhu registracije Kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani.

Jesenice, dne 27. marca 1939.

Za Kranjsko industrijsko družbo:
C. Noot s. r. Ing. Petrovič Srečko s. r.
Za Jugoslovansko strokovno zvezo:
Novak Tomaž s. r. Smolej Tine s. r.
Za Narodno strokovno zvezo:
Zupan Tine s. r. Kralj Franc s. r.
Za Savez metalskih radnika Jugoslavije:
Sušnik Jože s. r. Gerdej Anton s. r.
Za Zvezo združenih delavcev:
Ažman Franc s. r. Markič Matej s. r.

NAŠI OKOLIŠKI KRAJI

(Nadaljevanje.)

Gorje

Pa imajo Gorje tudi še druge znamenitosti, znane daleč po svetu. Tu je treba predvsem omeniti slavni Vintgar z mogočnimi slapovi in divje romantično sotesko, kakršni ni para. Sloviti Gesäuse pri Admontu v Avstriji, kjer je bilo toliko naših fantov v vojnem času, se niti od daleč ne more primerjati z lepoto Vintgarja. Nekdanji gorjanski župan in industrijec Zumer je vnaprej videl, da bo treba z razvitjem tujskega prometa napraviti tudi Vintgar dostopen vsakomur. Dandanes se leto za letom tisoče in tisoče tujcev spreha po teh drzno izpeljanih galerijah, išče hladnega zavetja v poletni vročini in občuduje bobneče slapove.

Tudi Poključsko luknjo je treba omeniti, ki je istotako v gorjanski občini, lahko dostopna in vredna, da si jo vsakdo ogleda.

Mnogo odličnih mož so dale Gorje slovenskemu narodu. Nekdanji kranjski deželni glavar dr. Poklukar je bil brat pred par leti umrlega rimskega romarja in posestnika v Krnici Janeza Poklukarja. Bivši avstrijski konzul, baron Shvegel je istotako Gorjanec in baje, da je bil ondodni rojak tudi nekdanji načelnik avstrijskega generalnega štaba general Schemua, katerega prvotno ime pa je bilo najbrže navadna Zemva.

Kljub zastoju lesne trgovine pa se Gorjanci živahno gibljejo, zlasti na prosvetnem polju. Tako imajo katoliško bralno društvo z lepim novim prosvetnim domom. To društvo je menda najstarejša slovenska katoliška organizacija v Sloveniji. Potem je tu lep sokolski dom, kmetijska zadruga, tudi ena izmed prvih na Kranjskem, mlekarjska zadruga v Podhomu, živinorejska zadruga itd.

Stopi tam majnika meseca gori na obrobek vasi Višelnica ter se ozri po tej čudovito lepi okolici. Pod teboj leška planota, na desni blejsko jezero z okolico raja, v ozadju strmi Babji zob, tja čez zvonik župne cerkve pa ti pogled obstane na vrhovih našega gorskega prvaka, mogočnega Triglava.

Mar ni bil res upravičen rek pokojnega ljubljanskega vladike, ki smo ga uvodoma omenili, namreč, da je gorjanska fara najlepša fara?

★

Breznica

Z razgledne točke za vasjo Višelnico, ki smo jo omenili pri sprehodu po gorjanski občini, je videti krasno ravnino tja doli do Brezij, Begunj. Večina tega ravnega polja pa leži v občini Breznici. Znano je, da je brezniška fara dala Slovencem največ učenjakov, pisateljev, pesnikov in raznih drugih znanstvenikov. Saj je bil pri krstnem kamnu brezniške župne cerkve pred 139 leti krščen največji slovenski pesnik dr. France Prešeren, katerega rojstna hiša v prijazni vasi Vrbi je bila pred kratkim odkupljena in bo prej ali slej spremenjena v Prešernov muzej. Vsakemu, količkaj nabranemu Slovincu so znana imena učenjaka Čopa, škofa Pogačarja, prelata Toma Zupana, pisateljev Pinčgarja in Jalca, dr. Janeza Svetine, čebelarja Janše in še celo vrsto imen, ki so ovekovočena v zgodovini slovenskega naroda. Vse te velike može pa je dala svetu brezniška fara s svojimi prijaznimi vasicami, kot Smokuč, Doslovče, Rodne, Zabreznica, Studenčice, Selo, Breg itd. Kakor smo že omenili, rojstni dom Prešerna še stoji in je ohranjen, prav tako pa tudi še stoji kovačnica iz Pinčgarjevega »Divjega lovca«, in sicer še prav v takšnem stanju kot pred mnogimi leti. Tudi to bi bilo treba ohraniti takšno kakršna je.

(Dalje prih.)

V Bohinjski Bistrici l. 1879.

**Sodelavci žične valjarne KID
v Bohinjski Bistrici**

Slika je iz leta 1879.

Na sliki, sedijo na tleh od leve proti desni: Žumer Tomaž, drugi je neki Ljubljčan, tretji Novak Marko. Sedijo: Koblar Jakob, upokojenec na Senožetih, Cundrič Valentin, Preželj Janez, Stana Maks, delovodja, dalje Žen Janez, Mencinger Joža in Ravnik Miha. Stojijo zadaj: Slamnik Jakob, Ravnik Simon, Ravnik Miha-Cara, Zupančič Matevž, Silar Janez, Žen Janez, Sodar Janez, Žen Bolej. Stojijo zadaj: Rozman Franc, Iskra Miha, Oblak Janez, Šoberle Jože, Markizeti. Janez.

Zanimivo sliko nam je odstopil g. Preželj Franc, upokojenec, za kar se mu najlepše zahvaljujemo, kajti ohranil je lep spomin na preteklost.

Razno

Kaj pomeni pomanjkanje deviz. Naši sodelavci so brali, da so morale razne tekstilne tvornice tako v Kranju kot v Mariboru odpustiti precej delavstva, ker zastaja delo zaradi pomanjkanja surovine — preje, bombaža. Surovin ne dobimo radi pomanjkanja deviz za uvoz te surovine. Kako stoji ta stvar? — Naša država izvažajo precej robe. Večina našega izvoza gre v Nemčijo. Ta nam za našo robo zopet vrača drugo robo, tako, da denarja nikjer ne vidimo. Je pač tak običaj. Sedaj pa vključ našemu izvozu nimamo potrebnih valut, s katerimi bi plačali za bombaž in prejo, ki jih Nemčija nima, in jih moramo kupovati v drugih državah. S tistimi državami pa mi ne trgujemo dovolj in tam moramo zato plačati pač z denarjem. Če bi mi v tiste na surovinah bogate države izvažali več kot one k nam, potem bi imeli denar za take stvari na razpolago. — Isto je s starim železom. Tudi za nakup tega primanjkuje deviz. Nemčija, kamor mi največ robe prodamo, ne izvažajo starega železa, drugod ga pa kupiti ne moremo, kamor nič ne izvažamo, ker manjka valute. — Tako nekako izgleda ta zadeva v zunanji trgovini. Brez vsake krivde lahko pridemo v zagato, da bomo vključ naročilom stali, kakor je to že primer pri tekstilni industriji. — Redukcije delavstva pri tekstilni industriji so bile že izvršene, in to: Jugobruna Kranj je odpustila 80 delavcev, tekstilna industrija v Dugi Resi 400 delavcev, tovarna Semperit v Kranju 80 delavcev, tovarna Doctor in drug v Mariboru pa je reducirala obratovanje za štiri dni v tednu.

Koristno delo nameščencev KID. Malokdo se zaveda, kako dobro nam gre, ker smo v bogati Jugoslaviji. Omalovažujemo dobroto marsikje. Če pogledamo tujce, ki pridejo v našo državo, vidimo, kako se vrtijo okrog naših izlozih delikates in mesarij in občudujejo slanino in klobase. Kar ne morejo se nagledati na teh dobrotah, ki jih je v izobilju v naši domovini. Pa tudi Slovenci moramo biti hvaležni posebej, da smo v tej domovini. Če bi ne bilo dalmatinskih vin pri nas, bi vino še danes plačevali po 20 din liter, vključ temu, da dobi kmet le nekaj dinarjev za izdelek, če ne bi bilo vojvodinske slanine, bi našo plačevali gotovo mnogo dražje, če ne bi bilo moke iz teh krajev, bi gotovo dražji kruh jedli. Tako pa vse vsem korist. Nameščenci KID so se spomnili še na nekaj. Mesto politike, so organizirali cenen nakup jestvin in pijače v tistih krajih, kjer je roba poceni in dobra. Kar lepo posluje ta nameščenska družabnost in vključ trošarinam nudi poceni robo družinam naročnikov. Da ne bo kdo mislil, da je to kak trgovina in jo hotel obdavčiti, povemo, da

je to lepo delo v sožitju in da vsak zase lepo naroči in dobi, da nihče ne vrši prekupčevanja. — Kdor od nameščencev želi pobliže za to zvedeti, naj se obrne na tozadevni naslov, ki ga dobi tudi pri uredništvu našega lista.

40urni delovni čas je na Francoskem tako rekoč ukinjen. Francozi so komodno mislili, zakaj bi tudi ne. Toda drugi so delali na vse sile in niso počivali prav nič. Sedaj so tudi Francozi uvideli, da še ni čas, da bi oni manj delali, kot pa delajo sosedji. Tisti, ki več dela, je močnejši. To so opazili tudi Francozi, zato je sedaj v Franciji dovoljen tudi 60urni delovni čas v nekateri industriji. Mi smo že davno rekli, da bomo mi postali internacionalisti potem, ko bodo to najprej postali večji narodi, da bomo mi pripravljeni 40 ur delati in še manj, potem, ko bodo tako delali najprej oni, ki so močnejši.

Novice opomini iz sodobnega življenja

Spremembe v svetu so bile zadnje dni zopet znatne. Potomci bi nam zamerili, če bi nič ne omenili teh sprememb in imeli bi nas za vse drugo, kot pa za sodobne ljudi. Zato naj tudi v našem kovinarskem listu kratko omenimo te dogodke. Češkoslovaške republike ni več kot samostojne države. Potem, ko so lansko jesen dobili Sudetske pokrajine Nemci, je dobila ostala Češka tri avtonomne dežele, tri vlade in tri uprave, ali v eni kuhinji tri štedilnike, ali za eno družino tri različne jedi, ali kjer so Slovani, tam je vlečenje na vse strani. Ker bi bili v skupnosti preveč pomcnili, so se razdelili. Kdo je temu kriv? Nihče in vsak. Tako so potem vladali nekaj mesecev. Pa so se zopet še bolj želeli osamosvojiti od bratov Slovanov in tako je prišlo do iskanj raznih rešitev. Praga je zvedela, da nekateri Slovani na Slovaškem delajo na tem, da se ta del slovaške zemlje odcepi od slovaške zemlje Čehov. Zato je Praga odstavila tisto vlado, ki je dopustila take težnje nekaterih. Praga je takoj imenovala drugo vlado na Slovaškem, kateri je načeloval Sidor, ki je bil toliko drugačen, da je imel rad Poljake in Slovence. Toda odstavljeni dr. Tisa in pa njegov minister Durčanski sta bila užaljena, da sta odstavljena in sta šla prositi Nemce za pomoč sama sebi. Nemci so Slovanom pustili, da so se lahko zmerjali po radiu, kakor so pač hoteli in tako se je zgodilo, da so se Slovani zmerjali nekajkrat po radiu. Tiso, ki je želel zopet postati predsednik vlade, je bil na novo slovaško vladno malo jezen in uspel je, da je s pomočjo Nemcev prišel zopet do ministrskega sedeža in Sidor je s svojo vladno in tudi s svojo namero propadel. Nemci so tako potem zasedli

O b v e s t i l a

Avtobusna zveza k Sv. Križu. Sliši se, da bo že kmalu uveden avtobusni promet k Sv. Križu. Ker stanuje tam tudi več tovarniških sodelavcev, bo uvedba avtobusne zveze koristila istočasno njim, odnosno bo, če bo cena primerna, imela kar nekaj stalnih potnikov. — Največ pa bo koristila izletnikom — Jeseničanom in tujcem, ki tako radi zahajajo v ta lepi in zdravi planinski kraj. Prijave se že zbirajo, zato opozarjamo naše delavstvo, ki prihaja v pošte, da se pravočasno zanima. Če bo premalo prijav, se zna koristna misel opustiti. Zadevo ima v rokah Tujsko-prometno društvo pri Sv. Križu.

RAZGLAS

Za mesec april 1939. se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in praznikih, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče, in sicer:

- 2. aprila g. dr. Čeh Milan.
- 9. aprila g. dr. Tancar Avguštin.
- 10. aprila g. dr. Čeh Milan.
- 16. aprila g. dr. Tancar Avguštin.
- 23. aprila g. dr. Čeh Milan.
- 30. aprila g. dr. Tancar Avguštin.

Ako bereš izveš...

- ...da tehta rdeče krvno telesce 0.00008 g.
- ...da je vilice izumila okrog leta 1050. neka bizantinska princeza.
- ...da je bil slavni bizantinski vojskovodja Belizar preje navaden kmet.
- ...da živi labod in orol približno 100 let, lev in nosorog pa do 60 let.
- ...da je hitrost prekoceanskega parnika cca. 10—12 m v sekundi.
- ...da je bil Karavanski predor, ki meri 7976 m, zgrajen leta 1906.
- ...da ima ameriška celina največ veletofov.
- ...da živi na svetu samo še 14.000.000 Indijancev.

★

Gospodarske novice

Zopet bo dela. Iz poročila ministra za promet je razvidno, da bomo potrebovali še letos 125 novih lokomotiv, do konca leta 1942. pa še nadaljnjih 234, skupaj za pol milijarde dinarjev vrednosti. Če bodo te lokomotive naročene doma, bo to lepa zaposlitev. Tudi sicer bo več dela z vzdrževanjem voznega parka, ker bo številnejši.

Proga Beograd—Višegrad—Sarajevo bo dobila normalne tire. Tako se lepo popravlja naš železniški park. Do sedaj je bilo tokom 20 let za nove železnice izdanih že nad 3 in pol milijarde dinarjev. Seveda po večini v južnih krajih, kjer je bilo pomanjkanje večje. Upamo, da se bo sedaj začelo to potrebno delo tudi pri nas. Železnice nima Gornji grad, nima je kotlina Sv. Peter pod Sv. gorami, Podčetrtek itd., potrebna je proga Kamnik—Kranj itd.

Nova industrija železnih konstrukcij. V Kneževcu pri Beogradu se bo začela graditi nova tvornica za železne konstrukcije. Prve investicije bodo znašale okrog 20.000.000 dinarjev. Z delom se bo pričelo že tekom tega leta.

V Jugoslaviji je bilo konec 1938. leta 2976 industrijskih podjetij, katerih proizvodnja je dosegla vrednost nad 14 milijard dinarjev.

»Jugoslavenski čelik« — železarski trust v Bosni, je prenesel svoj sedež v Beograd, ker sklone tam nad 90 % vseh svojih naročil (večinoma državne dobave). Društvo je sklenilo predložiti nova dela v vrednosti nad 200 milijonov dinarjev.

Blagovne tarife na železnicah se povišajo za 5 %. Prevoz blaga na železnicah bo zopet dražji. Železnice v dravski banovini lepo služijo in so aktivne, toda investicije na jugu so tako velike, da mora železnica povišati tarife. Najbolj bo zopet prizadet tisti, ki je daleč od tržišča. V vsem gre za 150 milijonov dinarjev.

Zenica — bo na novo investirala okrog 100 milijonov dinarjev.

Koliko industrij imajo posamezne banovine od skupnega števila. Savska 28,52 %, dravska 25,82 %, dunavska 18,58 %, Beograd 7,85 %, drinska 5,81 %, moravska 4,41 %, pri-

morska 3,81 %, vardarska 2,60 %, vrbaska 1,67 %, zetska 0,93 %. Največ industrije je torej v savski banovini, nato v dravski. Savska in dravska banovina imata skupaj nad 50 odstotkov vse industrije, kar je v državi, vse ostale banovine skupaj pa le nekaj nad 40 %.

Bogastvo bivše Češkoslovaške je visoko cenjeno. Nemčija je zelo veliko dobila posebno na orožju in bo s tem lahko opremila mnogo novih divizij. Češko orožje je poznano kot najbolj moderno. Prav tako je bilo tam mnogo zlata v bankah. Nemci so z zasedbo države precej pridobili, pa tudi sicer je bilo blagostanje v češki državi poznano. Upati pa je, da bodo Nemci češko narodno premoženje pustili češkemu ljudstvu, ker bi ne bilo lepo, da bi mali narod moral podpirati velikega v kateri koli obliki. To je najmanj, kar češko ljudstvo pričakuje od velike Nemčije, posebno še po izjavah vodij narodnega socializma. Prej bi človek pričakoval, da bodo še Nemci več dali Čehom.

Udeležba nemškega kapitala v našem gospodarstvu je bila pred priključitvijo bivše Avstrije in bivše Češke majhna. Po priključitvi teh dveh držav je udeležba znatno narasla. Spodnja razpredelnica kaže, koliko je znašala udeležba kapitala teh držav pri nas in koliko znaša sedaj ta udeležba skupno.

	V delnicah
Češkoslovaška	221.700.000 din
Avstrija	183.800.000 „
Nemčija	21.500.000 „
Sedaj skupno	427.000.000 din

Vidimo, da je bila Češka pri nas s kapitalom najbolj udeležena, Nemčija pa najmanj. O Čehih je bilo poznano, da so imeli veliko denarja. Češki kapital je bil udeležen večinoma v tekstilni, avstrijski v elektrokovinski in v kemijski, nemški pa večinoma v rudarski in kemični industriji.

Nemčija je kupila v zadnjem mesecu okrog 30.000.000 jaje na Holandskem, dalje kupi vsako leto do 70 % vse količine jagod na Bolgarskem. Produkcija cementa je v Nemčiji zadnje leto ogromno narasla. Od 4 milijonov ton na 18 milijonov ton. Večinoma za cestna, gradbena in fortifikacijska dela.

Kaj je pridobila Nemčija z zasedbo Češke in Moravske. Pridobila je najprej okrog

sedem milijonov ljudi, ki so poznani kot silno delavni, ambiciozni in napredni. Eden izmed najbolj naprednih in kulturnih ljudi na zemlji. Saj je bila prav Češka država vzor dela, napredka tehnike, socialnih ureditev in kulturnih pokretov.

Ta napredni narod je ustvaril veliko na vseh poljih in Nemci so z zasedbo veliko pridobili na gospodarskih in tehniških poljih. Največ so pridobili v modernem orožju češke vojske. Listi pišejo da za opremo 40 divizij z najmodernejšimi stvarmi in nad 3000 res prvovrstnih aeroplanov, ki jih je češki narod svoj čas oskrbel. Dobili so veliko tvornico Škodove zavode, kjer dela nad 42.000 delavcev in je ta industrija ena najmodernejših na svetu. — Dobili so Batove tovarne v Zliu z nad 32.000 delavci. To je Amerika v Evropi. Krasne stvari in bogastvo. Dobili so največjo nivovarno na svetu — Plzen. Dobili so največjo tovarno gumbov na svetu v Pragi. Dobili so tovarne poznanega češkega zrcala z nad 15.000 delavci, dobili so dalje ogromno tkalnic. Dobili so veliko tvornico avtomobilov v Mladu Boleslavu, ki izdela letno do 30.000 avtomobilov vseh vrst. Dobili so tovarno mehaničnih konstrukcij v Pragi, kjer dela nad 11.000 delavcev. — Dobili so ogromne in poznane železarne v Vitkovicih, kjer dela nad 35.000 delavcev. Dalje tvornice letal itd.

V kreditih	Skupno
519.400.000 din	741.200.000 din
182.300.000 „	366.200.000 „
33.000.000 „	54.600.000 „
734.700.000 din	1.162.000.000 din

Poleg tega pa rudnike in plavže in drugo, kajti Češka je bila ena najbogatejših zemelj.

Tudi kar se tiče prehrane, bo Nemčija veliko pridobila. Pridetek žita v Nemčiji je s to zasedbo narasel za 32 % dosedanjega celotnega nemškega pridelka, pridelok vina za 10 %, izdelovanje piva za 25 %, premoga za 18 %, kovinska industrija za 28 %, kemična industrija za 25 % itd.

Češki narod je bil vseh 20 let silno delaven, to bodo priznali gotovo tudi vsi Nemci in gotovo je, da bo v novem položaju tem bolj delaven, čim več svobode bo užival. Velika Nemčija mu pa gotovo ne bo vzela gospodarskih dobrin, ki si jih je ustvaril sam, prej bo še ona njemu pomagala.

Mimica Konič:

V starodavnih časih...

(Povest iz zgodovine gorenjskega železarstva.)

(Dalje)

»Živel Janez!«

»Na slavo!«

»Na tvojo srečo, Maulner!«

Dolgo v noč je trajalo veselje.

Janez in stari Jurca sta se skupaj vračala domov in Jurca je imel še vse rosne oči od ganotja.

»Janez, vedel sem, da si ptič, da te bodo pa kdaj še tako slavili, tega pa nisem mislil!«

»Pustite to!« je zamahnil Janez z roko.

»Oh, kaj boš govoril, Janez, ko te imam pa tako rad. Zdaj, praviš, se bomo z bogali z Buccellenijem?«

»Da, zdaj pa. Oče, ali se spominjate, ali vam nisem tega že ob začetku pravil, da bo najbolje, če se z lepim sporazume-mo z njim.«

»Pravil si mi, pa jaz te nisem razumel.«

»A zdaj me pa razumete?«

»Zdaj pa.«

»Vidite oče, že jutri bodo prišli zidarji in mi bodo začeli staviti visoke brešanske peči. Tudi te so narejene na volka, topljenje je znatno lažje in mnogo

hitreje gre izpod rok. Mislim, da vam ne bo žal denarja.«

»Le po svoje gospodari, le,« se je dobrohotno nasmehnil Jurca. Jaz sem star, nič več se ne razumem na gospodarstvo. Ti, Janez, zdaj nimaš več »zveze« na skrbi, v grad pojdeva, da ti prepišejo in oženi se. Ali se boš?«

»Se pa bom, no,« se je Janez naposled vdal.

»Ali boš vzel Pankracijevo Matildo?«

Janez se je spomnil na Julijo in rahlo ga je zaskelco v prsih, pa je požrl bolečino in je dejal:

»Bom.«

»V nedeljo zasnobiva?«

»Pa dajva.«

V noči sta si stisnila roki oče in sin.

XIII.

Spet je bila v Bistrici vesela svatba, od cerkve sv. Janeza ob jezeru se je pomikala dolga vrsta svatov proti Jurcevi hiši. Jurcev Janez se je oženil in Pankracijeva Matilda je bila nevesta.

Ko so posedli v hiši za obložene mize in so začeli piti vino, se je šele vsch lotila dobra volja.

»Glej, Janez, na očetovi svatbi si se tako kisló držal, danes pa sam svatuješ,« je dejal starešina, oče Planinec.

»Včasih se hitro obrne,« je odvrnil ženin.

»Pa vseeno nisem mislil, da te bo Jurca tako kmalu oženil na dom. Lej, rad te ima, zelo. Hej, saj si pa tudi fant, da v Bohinju ne najdeš para. Pa pametno si se oženil. Nekdaj so že čekali, da laziš za Buccellenijevo...«

»Neumnost! Tisto jabolko je pa zame previsoko.«

»Saj sem rekel, takoj sem rekel, da ti nisi tako neumen. Kdo drugi morda, ti pa ne. Sicer je pa ona zdaj Morchettijeva žena...«

»Aha,« je zinil Janez. Nekje globoko v srcu ga je le nekaj speklo, a tisto je hitro potlačil v sebi.

Pred vrati je zahrzal konj in duri so se odprle na stežaj. Notri je pa vstopil veseli in brdki tovarnik Lipe, doma v idrijskih hribih.

»Bog vam pomagaj na veseli svatbi, ljudje!« je pozdravil Lipe. »Daj vam vsega, kar si želi srce: bele pogače in vinca rujnega, zraven pa še deklet, prav dobre-ga srea.«

»Lipe, hej Lipe, od kod si se pa ti vzel!« so zavpili svatje in ga ogovarjali od vseh strani.

Lipe se jih je pa otresel in je stopil kar k Janezu.

»Lej, Janez, nikar mi ne zameri, ker sem prišel na svatbo, čeprav me nisi vabil.«

Malo kozmetike

Raskave roke.

Najprej si umij roke, nato pa jih drgni z zmesjo citronovega soka in olivnega olja. Roke postanejo mehke, voljne in nežne.

Umazane nohte

hitro očistimo, če damo na ščetko malo boraksa in citronovega soka. Na ta način nohte dobro očistimo in so lepo rožnati ter se blestijo. Dobro je tudi, da si potem roke natremo s kolinsko vodo.

Ako so očesne veke vnete.

Zmešamo 4 g svinčenega sladkorja s 120 g rožne vode in 10 g vinskega cveta. S to zmesjo navlažimo robove vek 3—4 krat na dan ali pa damo nanje čez noč v tem namočen obkladek. Sredstvo je zelo uspešno.

Lahko pa napravimo tudi takole. V skodelici mleka skuhamo za bob debel košček galuna in naredimo iz tega obkladek za noč.

Kako visoko naj bo vzglavje.

Ni prav, če je pod glavo preveč blazin. Če leži glava previsoko, kri nepravilno kroži in je pritok krvi v glavo oviran. Telo se slabo odpočije in človeka boli zjutraj čisto glava, ko vstane. Zato je dovolj ena blazina. Seveda zopet izjem.

Vpliv živila na telo.

Po mleku žarijo oči in polt postane bela. Sadje čisti kri in vzdržuje vitkost. Zelenjava pospešuje obtok krvi. Ribe vsebujejo fosfor — čistijo polt. Belo meso in perutnina daje lepe oblike. Mastno meso in krompir debeli in škoduje polti. Sladka živila delajo človeka lenega. Alkohol napihuje kožo in dela človeka neodpornega proti boleznim. Jejmo mnogo jaje, solate, toda s citronovim sokom in ne s kisom. Kdor zmerno je, ostane lep in mlad.

»Dobrodošel gost si mi!« je vzkliknil Janez. »Sedi no za mizo, jej, pij in povedli se z nami! Nemara ti bom vrnil in bom prišel na tvojo svatbo, če bo kaj kmalu.«

»Moja svatba? Ha, ha!« se je zasmel zal Lipa. »Živel je nekdanj tovarnik mlad, ki je imel dekleta rad. Ko cno vzel je za ženo, se vedno je kesal zato, okoli plazil se potr, dokler ga ni pobrala smrt.«

»Torci se ne boš nikoli oženil?«

»Zakaj bi se pa ženil, ko mi je najbolje, ker sem sam in v žepu srebrne tolarje imam.«

»Lipa, povej nam vendar, kaj si videl spotoma lepega,« ga je pozval starešina Planinec in postavil predenj velik vrč vina.

Lipa se je najprej odžejal, potem pa je dejal:

»Doli na Furlanskem grozdje zori, tudi vince že v sodih kipi. Ljudje pa pod lipami samevajo, prijazno se pogovarjajo in rujno vince pijejo in tovarnike sprejemajo, z vinom jim nazdravljajo, jim pušeljce pripenjajo. Kaj naj vam pa še lepšega povem, ljudje božji? Koder bela cesta gre, povsod vasice se vrste, povsod prijazni so ljudje, ki po našem jeziku govore. A najbolj me to veseli, ker od Bohinja do Devina ne zmanjka žejnim tovarnikom vina.«

(Dalje prih.)

Za naše gospodinje

Vsem našim gospodinjam želimo srečne in blagoslovljene velikonočne praznike, da bi jih v miru in veselju obhajale.

*

Velikonočni pirhi.

Ako pirhe (pisanice) barvaš, jih ne devaj v vrelo vodo, ker radi počijo. Ne pozabi dati v barvo malo soli, da se jajca enakomerno pobarvajo in niso lisasta. Ko se barva posuši in so še topla, jih rahlo drgni s koščkom slanice ali z oljnato krpico, da se bodo lepo svetila.

A. Ako hočeš na pisanice kaj napisati, vzemi lesen klinček ali priostreno vžgalico in jo pomoči v solitno kislino. Pisava bo bela, ker kislina takoj razje barvo. Tako lahko napraviš razne vzorčke in napise. V to svrhu izreži srčke, listke ali kar hočeš, položi jih na pirh in jih obertaj s kislino. Mesto solitne kisline lahko vzameš tudi citronin sok, vendar ne obje tako močno in hitro barve kot kislina.

B. Naberl pomladnih cvetic: trobentic, marjetic, vijolic, zvončkov. Lepo razvrščene jih gsto položi na jajce in preveži z nitko, pa tako, da se nit ne dotika lupine. Nato zavži jajce v prav tanko izprano cunjico (organtin, tul) in ga kuhaj v barvi, kakor je povedano v začetku. Ko razdereš potem ovojo, boš videla čudežno lepo pisanico; vse cvetke se poznajo tako lepo, kakor bi jih noben umetnik ne mogel naslikati. Na pisankah je krasna, cvetoča pomlad.

Potice.

$\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ kg dobre moke (na 1 kg moke 4 do 6 dkg kvasa, čim več kvasa, tem finejše testo), ki jo najprej presejemo in pogrejem. Preden zamesimo testo, napravimo kvas: zdrobimo ga v lonček, mu prilijemo tople vode (mlačne), dodamo pol žličke sladkorja, 3—4 žlice moke, vse to dobro vmešamo in postavimo na toplo, da vzhaja. Testo: $\frac{1}{4}$ kg toplega mleka, 10 dkg sladkorja, 2 rumenjaka in nekaj soli izžvrkljamo kraj toplega štedilnika in vlijemo na moko. Nato dodamo še 8 dkg raztopljenega masla ali masti, vzhajani kvas, nastrgano limonovo lupinico in stepamo testo tako dolgo, da se loči od žlice, nakar ga denemo na toplo vzhajat. Ko ga je dvakrat toliko, kolikor smo ga zamesili, ga denemo na dobro potresen prt, ga tenko razvaljamo, pomažemo z nadevom, trdo zvijemo, končke odrežemo in denemo v dobro namazan in z drobtinami posut model. Potico denemo iznova vzhajat, nakar jo pomažemo z raztepenim jajcem in pečemo v enakomerno vroči pečici $\frac{3}{4}$ —1 uro.

Orehova potica: $\frac{1}{2}$ l mleka ali smetane zavremo, pridemo 30 dkg orehov, nastrgane limonove lupinice, cimet in žlico ruma. Ko se ohladi, dodamo še 2 rumenjaka, pomažemo s tem razvaljano testo in potresemo s 25 dkg zmletih orehov, lahko pa tudi s $\frac{1}{4}$ kg izbranih rozin.

Češki tolki brez kvasa.

V lonček nalijemo pol litra mleka, dodamo 10 dkg sladkorja, 20 dkg moke, tri rumenjake, ščepec soli, kavno žličko ruma in pol zavitka pecilnega praška. To dobro izžvrkljamo, dokler ni testo gladko in dodamo še sneg od treh beljakov. V vdolbine plitve, široke ponve denemo v vsako nekoliko masti ali masla, razbelimo in položimo v vsako jamico po eno žlico testa. Ko se tolki opečejo na eni strani, jih z vilicami obrnemo in opečemo še na drugi strani, da so lepo rumeni na obeh straneh. Potem denemo po 2 in 2 skupaj, jih vmes namažemo z marmelado, zložimo na krožnik, potresemo s sladkorjem in gorke serviramo.

Za dobro voljo

Izkupila jo je.

»Ali se ne bi mogli navaditi, da bi me nekoliko ljubili, gospodična Marja,« je mole-doval snubec.

»Vas naj bi ljubila? Ne, tega res ne morem,« ga je ošabnica zviška odbila.

»Res, tega sem se že naprej bal,« je vzdihnil, »ste pač prestari, da bi se še kaj navadili...«

Previden bratec.

Mlad gospod: Slišiš dečko, če mi poveš, kaj govori tvoja gospodična sestra o meni, ti dam 10 dinarjev.

Deček: Tega pa že ne! pozneje bi mi vzeli desetico in mi še eno prismolili.

Ugrabljenje.

Torej dušica, nocoj te ugrabim. Ali boš mogla dotlej spraviti vso svojo prtljago skupaj?

Ljubček, bodi kar brez skrbi. Papa in mama sta mi obljubila, da mi bosta kar najhitreje pomagala...

Oče: Janez, ali bi rad videl novo sestrico, ki ti jo je prinesla štorklja?

Janez: Ne, oče. Pokaži mi rajši štorkljo, ki nosi sestrice.

Kmet opazi na cesti avtomobilista, ki se je zaletel z avtom v drevo, ne da bi se mu bilo kaj pripetilo.

»Slišite,« ga vpraša kmet, »kako pa ustavite svoj avto, kadar ni nobenega drevesa?«

Žena: Ali ti verjameš, da človek oslepi od mesečine?

Mož: Kaj bi ne verjel. Takrat, ko sem tebe snubil, je že bila jasna mesečina!...

Ivica čaka v sobi svojega izvoljenca s šopkom za rojstni dan. V sobo vstopi starejša dama, pogleda očitažoč in reče: »Ne želim, da bi Karel sprejemal obiske mladih dam, kdo ste prav za prav?«

Ivica, ki postane vsa rdeča od zadrege: »Sestra sem.«

Starejša dama: »To me pa izredno veseli, da sem spoznala svojo hčerko.«

Vselej kadar se srečava, mislim na najinega prijatelja.

Ali sem mu mar tako podoben? To ne — ampak tudi on mi je dolžan 100 din.

Križanke - uganke

Rešenje križanke »Tov. Vestnika« z dne 15. marca 1939.

Vodoravno: 1. Latan, 5. Pe — (Peru), 7. Faruk, 12. Amor, 13. Para, 15. Sora, 16. Pen (Penklub), 17. Tirana, 19. Gas, 20. On, 21. Mera, 23. Boma, 25. D. N. — Društvo Narodov, 26. Timor, 27. Adolf, 29. Log, 30. Ata, 31. Lan, 32. Pat, 34. Jul, 35. M. D. Š. (mestna deklška šola), 38. Eda, 41. Ira, 43. Loire, 44. Volna, 46. Ar, 48. Nrav, 49. Amfi, 50. Ti, 51. TOI — (zbornica Trgovine, Obrti i Industrije), 53. Amadea, 56. Bur, 57. Avto, 59. Ahoj, 60. Born (baron v Tržiču), 61. Rtanj, 62. Al — (aluminij), 63. Jelka.

Navpično: 1. Lapor, 2. Amen, 3. Ton, 4. ar, 5. Par, 6. Era, 8. As, 9. Rog, 10. Urad, 11. Kasno, 13. Piro, 14. Anoda, 17. Tema, 18. Amon, 21. Mignon, 22. Ara, 23. Bal, 24. Alpin, 26. Toul, 28. Fara, 29. L. J. — Lavrenčič Jože, 33. Ta, 35. Mira, 36. Drama, 37. šev, 38. Eva, 39. Domej, 40. Alfa, 42. Katar, 45. Mira, 47. Rovt (Rovt), 50. Turk, 52. Ita, 54. Aha, 55. Dol, 56. Bol, 58. On, 60. Be.